

Alte Drucke

Pavli Castrensis In ... Codicis Partem Patauina[e] Pr[a]electiones, Francisci Curtij, multorumq[ue]; qui hactenus Doct. incubueru[n]t Appendicibus ...

Paulus <Castrensis>

Lugduni, 1553

Si seruus extero se emi mandauerit. Rubrica.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-150729

de declarata. Ad quintū in quo præsūmitur simulatio quando fit per laicum clerico cōtra laicum. vt in c. si. de alie. iudi. sed non est verum simpliciter. sed limita in Specu. loco prællegato. ver. iij. præsūmitur. Item quando cessionarius est homo litigiosus. vt in eo. §. ver. iij. Item etiam præsūmitur. Et vltimò quando in instrumento venditionis non fit fides de vera numeratione pretij: sed dantaxat de confessione cedentis, nam non probat numerationem. hoc tenet Barto. hic. & dicit se consuluisse ita cum pluribus alijs doc. per tex. istius l. dum dicit tantūmodo solutarum. per lab. anastasio. post mediū ibi. [dum dicit re ipsa persoluit.] & quod not. in l. alsi duls. j. qui pot. in pig. ha. & quia cum materia sit prohibitiua, confessio præsūmitur simulata: & in fraudem facta. per l. qui testamentum. ff. de proba. & per l. cum quis. §. Titia. ff. de lega. iij. Bal. verò dicit hic & in l. ij. ne lice. po. quod isti tex. non faciunt pro Barto. quia tex. istius l. per diuersas. loquitur eo casu quo est venditio facta non iusto pretio & l. sequens. quādo pro parte vedita, & pro parte donata. quibus casibus ex vna presumptione resultat altera: sed si ponimus quod sit facta iusto pretio, tenet ipse quod solutio pretij probatur per cessionem cedentis. ita dicit de consuetudine seruari. & ita fuisse consultum collegium florentinum: licet Barto. opi. in multis locis teneat pluries Perulij secundū eum fuit iudicatum. de quo per Bald. in l. deo nobis. s. de episcopo. & cler. vide etiam hic per Bald. qui plures quæstio. format ex his quæ habentur per Ioan. in dicto titulo. de celsio. act. Die v. Augu. M. ccccxxxix. in ciuitate Paduæ.

Si seruus extero se emi mandauerit. Rubrica.

In titu. præcedenti dictum est de mandato regulari. ex quo secundū intentionem mandatis & mandatarij oritur actio directa & contraria scilicet mandati directa, & mandatario contraria. In isto titu. tractatur de quodam speciali mandato & irregularem quo oritur actio directa præter intentionem mandantis, vel eius qui reputatur mandans & tamen non oritur actio contraria mandatario. vt in l. cū seruus. ff. manda. quæ venit ad declarationem huius & reputatur iste titu. in glo. quā in glo. valde difficilis & obscurus qui habet materiam extraneam valde à regulis iur. & obscuritas procedit: quia nec glo. nec Doc. tangūt vnum verbum ex quo declaratur omnis obscuritas quæ colligitur ex d. l. cum seruus. quæ tractat de eadem materia & similiter ipsam supplet nam quicquid hic & ibi statuitur contra regulas iuris, & contra rationem disputandi distaxat, de æquitate procedit refrenandam malitiam seruorū, qui malo & peruerio modo conatur se subtrahere à dominis, & ipsi dominis ignorantibus mandant extraneis quod se emat à domino, & manumittat, vel etiam retineat volentes potius iugū secundū domini emptoris quā primū veditoris. Nam secuta emptione licet dominus vendiderit ea intentione vt nūquam re habeat, & emptor emat suo nomine, & ea intentione vt nunquam restituat venditor tamen reperta veritate dominus ex mandato serui potest agere mandati vt re habeat, & recuperet seruū: sicut si emptor à quo datur tertio de mandato ipsius domini ipsum vel aliam rem nomine domini emisset quo casu sine dubio teneretur sibi restituere, cuius nomine emit conuentus actio mandati directa. vt in l. si quis. §. Seta. de verbo. obli. & econuerso si ille cuius nomine res fuisset empti nollet ratum habere, posset mādaturarius agere actione contraria vt recipiat: & pretium quod soluit sibi restituit. Sed in casu nostro primus dominus venditor potest agere directa, vt sibi restituatur seruus: si hoc vult & tamen mandataria non potest agere contraria contra eum, vt recipiat seruū. vt d. l. cum seruus. ff. mandati. quia cessat ratio propter quam dominus non habet directam: scilicet vt malitia serui puniatur, & redeat vnde discelsit cum malitia, domino ignorante malitiam: sed si sciuerit: cessaret ratio æquitatis & non posset dominus recuperare seruū hæc est substantia huius l.

Contrarium quem non posset seruus pro me facere: & ad suam utilitatem, si esset liber non posset facere existens seruus ad utilitatem meam: etiam si ego per meipsum possem illum contrarium facere.
Limitatio legum quæ dicunt per seruū posse acquiri domino.
Liber homo quod non possit mandare alicui ut ipsum emat à tertio.
Si manio tibi ut rem meam emas à me. istud mandatum nihil valet, & quid si sequatur emptor & m. 4.

- 4 Mandatum quod fuit à principio nullum, an possit ex post facto reconualescere
Non est inconueniens quod ex post facto extra id quod actum est inter partes tacita nascatur obligatio.
- 5 Differentia inter dictionem ex: & dictionem propter.
Emptor non liberatur à pretio, si soluat venditori pecuniam pertinentem ad ipsum venditorem.
- 6 Allegans contraria, non debet audiri.

LEX VNICA.

Si seruus. Et diuide in duas partes principales: quia primò præmittit tria antequā determinet casum de quo quæritur vsq; ibi. [nec tamen.] secundò determinat cū distinctione & h. d. in summa. Si seruus meus mādatur tibi me ignorāte vt ipsum à me redimas, & manumittas, vel retineas, secuta emptione & traditione de pecunia tibi ministrata per eum quæ ad me pertinet, est in potestate mea vel agere actione mandati ex mandato factio per seruū quod reputatur meum, vt eundem seruū mihi restituas. & sic rescindatur venditio, sicut si ab alio ipsum emissem meo nomine quāquā tale mandatū à principio nondū facta emptione foret ipso iure nullū: quia nec potest tenere ex persona serui, nec ex persona mea per rationes politas in tex. & sic de rigore non deberet producere actionem mandati: quia saltē de æquitate secuta emptione propter dictā causam reconualescit & actionem producit ad recuperationē serui. Vel si volo seruū, nec volo rescindere cōtractū venditionis, ied per sistere in eo, possum agere exemptione vt alia pecuniā mihi soluas. quia soluendo à me non fuisti liberatus ambas verò dictas actiones simul intentare non possum: quia essem mihi cōtrarius. nam volendo retrahere seruū improbo venditionem & eam rescindere volo sed petendo pretium solutū de aliena pecunia ipsum approbo, & ista sunt contraria sed regula est quod allegans contraria non auditur. h. d. in effectu ista difficilis. l. j. Not. primò quod cōtractum quem non posset seruus pro me facere, & ad suam utilitatem, si esset liber, non posset facere existens seruus ad utilitatem meam: etiam si ego per meipsum possem illum cōtractum facere & ista regula limitat d. l. dicentes per seruū posse acquiri domino vnde si seruus meus stipulatur à te seruitutē prædialē, cū stipulatio non valeret si esset liber, & non haberet prædium. l. j. communia prædialia non valet quo ad commodum earum: cum mihi acquiratur: licet habeam prædium, & possim per me stipulari l. & si maximè. ff. de ser. leg. j. Itē quod liber homo non potest mandare alicui vt ipsum emat à tertio cum liberi hominis non sit commercium. vt in l. liberi. ff. de contrahen. empt. Item not. quod si mādatur tibi vt rem meam emas à me istud mandatū nihil valet. vnde si non emisisti, sed per te remanet, licet mādaturum acceptaueris, non possum ex eo agere ad interessē, licet si valeret bene possem. vt s. titu. j. l. si maritus. & l. procuratorem. sed nec emptione secuta possum agere ad pretium actione mandati: sed debeo agere ex vendito: quia quoties aliter contrahendo mandatū executioni mandatur, non agitur ex mandato: sed ex illo alio cōtractu tex. est in l. idemq; §. si quis titio. ff. man. & per hoc dico quod ista l. loquitur quando seruus tibi mādatur vt ipsum emeris tuo nomine: & hoc faciebat dubiū quo casu non est idem venditor & emptor secundū gl. quæ est hic. quæ incipit. [cum idem.] quæ videtur sentire quod mādatur vt eum emeris meo nomine. & ideo non valet mandatū quia idem esset venditor & emptor nam emendo meo nomine, ego videor emisisse & tamen sum emptor sed parcant mihi glo. & hæc est vera trutta & fatuitas nec ista est ratio: quia non valet mandatū: quia nō habet dubiū sed alia de qua supra dixi per dictum §. si quis titio. Quarto nō in ver. [nec tamen.] quod licet dictum mandatū de rigore iuris ante lecutam emptionem non teneat vt aliquam actionem producat: ea tamen secuta reconualescit, vt producat actionē mandati directā & hoc de equitate: pro puniēda malitia serui. vt s. dixi. & si dicatur mandatū quod fuit à principio nullū, non debet reconualescere ex post facto. vt l. quod ab initio. de regu. iur. & si non producit actionē à principio non debet producere ex post facto. vt l. seruū & filij, post princ. ff. de fur. Imperator respondet secundū verum intellectum: quæ gl. & docto. non tangunt quod illud procederet si à principio fuisset

a **Oritur actio.** An oritur ex emphyteu-
fi. vide per Card. za-
ba. i. c. potuit. in vij.
questio. de loca.
b **Inter dictionē ex.**
& dictionē propter.
Adde Card. zaba.
in c. qualiter in iij.
oppo. de electio.
c **Allegans contraria.**
Adde l. eum qui. C.
de inof. testa. l. Titio
ff. de cō. demō.
regula iuris. de re-
gu. iur. li. vi. Card. in
c. vt nostrū. in §. oib.
in j. no. vt eccl. bene-
fi. dic. hoc. eē. verū in
eadē instātia iudicij.
secus in diuersis. vt
xij. q. ij. in princ. &
per Arch. in c. qd est
circa prin. l. dist.

a **Actum qd oriretur actio** ex mandato: quia
tunc si non potuisset oriri à principio, non
oriretur ex postfacto. sed hic non sic fuit
actum inter partes, sed vt oriretur ex alio
contractu propter mandatum. vt dicta. l.
Idemq. §. si quis titio. ff. man. quā declarat
obscuritatem huius tex. vnde non est incō-
ueniēs quod ex postfacto extra quod actū
est inter partes tacita obligatio nascatur. vt
l. si is qui. §. si ff. commodat. & sic non expe-
dit transponere. tex. prout trāspōnit gl. nul-
lo alio secuto. nec expedit dicere vt dixit
Pla. per istū tex. qd actio ex mādato nō oria-
tur ex mandato: sed oriatur exēptione sub-
secuta propter mandatū. p. prima facie so-
nat litera. imō oritur ex ipso mādato, extra
tamen id qd fuit actum à principio propter
contractum postea subsecutum. qui si non
esset subsecutus, non oriretur. vt in princ. l.
5. ¶ Quinto no. ex tex. dū dicit. [ex ipso mād-
to: sed propter mandatum] differentiam inter dictionem ex. &
dictionē propter. quia prima significat causam proximā: secun-
da remotā. l. iij. circa prin. de al. leg. ibi vtrum ex pēdij. & l. eo.
rpe. §. si. de pecu. Sexto no. in ver. [si itaq.] qd emptor non libera-
t à pretio si soluat venditori pecuniā pertinētē ad ipsum venditorē
quia debet transferre in ipsum dominium. cū teneatur ad quā
titatē. l. ex empto. §. si. ff. de act. emp. & nunc non trāsfert. cū iam
sit ipse venditoris. Septimo in verfic. [nec tamen.] not. à cōtra-
rio sensu qd si iam esset manumissa ancilla emptā per emptorem,
cessaret prouisio huius. l. fauore liberalitatis. qui fauor praepon-
deret malitiā serui, vt non debeat in seruitutē redire. & sic non
potero agere ad recuperationem ancillae: sed solum ad pretium
actione ex vendito. lē qd si nō ē manumissa, licet emeris tuo nō
mine, & cū intentione nunquam restituendi, & ego vēdiderim
cum intentione nunquā recuperādi: nihilominus prae-
ter intentionem serui agere possum mandati, vt ipsum restituas. & hoc
quando ignorauit mandatum. vt s. in verli. [itaque.] in verbo
[ignorante.] Si autem sciuiisset, non posse cōqueri de malitiā. vn-
de non possem agere de recuperatione serui: & iste est verus in-
tellectus. quem ponit glo. super verbo. [ignorante.] in si. licet au-
tem ego possem agere directā mandati, si tū non curo, tu nō po-
tes agere cōtraria, vt recipiā seruū: dicēdo qd sicut ego possum te
cōpellere vt restituas, ita tu debes posse me repellere. vt seruē
veritas & equalitas. vt l. pterea. ff. mādati. iūcta. l. seruus. vbi hoc
dicit agere non potest, sed nec potes agere de peculio ex contra-
ctus serui. vt l. cū seruus. co. tit. hoc tamen totū est repertū & in-
ductū fauore dñi, & in odium serui. quod nō debet retorque-
ri in eius praeiudicium. ¶ No. qd allegans cōtraria, non debet au-
diri. & semper ad hoc allegatur. concor. l. j. infra de fur. si tamen
vellem agere vt manumitta. & etiam ex vendito ad pretiū, pos-
sem agere si mea interest ratio: affectionis: quia ille seruus erat
filius meus naturalis, vel supernaturalis. & tunc tu recepisti mā-
datum de emendo, & manumittendo. & ille est casus in l. cū ser-
uus. & tunc non sum mihi ipsi contrarius. & vtroq. modo volo
contrarium seruari. & hoc tangitur in glo. magna.

Pro socio.

Rubrica.

a **Societas** quaedam est conuentionalis, & quaedam incidens, & quae actiones ex eis ori-
antur.
i ¶ In hoc ti. tractatur de societate cōuentionali. ex qua oritur
actio, quae est vniuersalis. sicut actio tutel. vt ff. eo. l. pro socio ar-
biter: & triplex est. nam aliquando est omnium bonorum. quo
casu res hinc inde fiunt cōmunes statim contracta societate, etia
nulla interueniente traditione. vt l. j. §. si. ff. eo. aliqñ vnus nego-
tiationis, aliqñ vnus rei. vt in l. ij. §. eo. ff. eo. l. v. & in istis requirit
traditio, vt res efficiantur cōmunes. l. si id qd. ff. eo. & potest con-
trahi re & verbis expresse consensu, vel tacito. vt in l. iij. ff. eo. &
qd plene no. in l. Titu & meui. §. altero. ff. de admini. tut. Est da-
re alia societatem quae dicitur incidens. qñ res efficiuntur cōes in
ter plures abiq. eorū conuentione. vt in hereditate pluribus de-
lata. Ex qua oritur actio fami. l. eriscun: Item in re legata vel do-
nata pluribus, ex qua oritur actio cōmuni diui. de istis non tra-

ctatur in isto titulo.

a **Societatem** si vnus ponit pecuniam, puta mille, & alter operam, & pecunia perit:
ille qui ponit operam teneatur reficere medietatem: & si quingenta.
i An tunc finita societate ille qui ponit pecuniam debeat retrahere totum capitale?
4 Quid in societate animalium, si vnus ponit animalia: & alter operam.

LEX

Societatem ¶ Societas conuentionalis
pōt ita cōtrahi vt vnus pecuniam & nullam operam: & ecōuerso alter op-
erā tñ, & nō pecuniā ponat. h. d. quia pretium op-
erā succedit loco pecuniae, vt ff. eo. l. cū duobus.
i si in coeunda. ¶ In tex. ibi. [conferente.] Bal. no hoc verba. quia
ex eo apparet qd ille qui ponit pecuniam, cōmunicat eā cū socio
alias non diceretur conferre. & sic statim traditione facta locū il-
la pecunia est tunc cōmuni inter eos. ergo si perit, vtrique po-
rit scilicet. cuiuslibet pro sua dimidia. Si ergo posui mille qui po-
stea pereunt. tu teneris mihi reficere quingenta quae perierunt
tibi & alia quinquaginta mihi. ¶ Item ex hoc sequitur qd si
nita societate de iure cōmuni nō debeo retrahere totū capitā
le. imō debet diuidi inter nos sicut & lucra postea venientia: quia
iam fuit cōmunicata ab ipso principio. & hoc tenet gl. b. ibi. dicit
de cōsuetudine non seruari. imō qd ille qui pecuniam posuit
recuperat capitale añ partē. Si ergo durauit societas per plures
annos cū multis laboribus & expensis, & tandem non reparetur
in ea nisi capitale positū per vnū: totū illud pertinebat ad eū. &
sic alter perdidit operas. & ille nihil. qd videt absurdū: sed nō est
quia perdidit cōmodū pecuniae quae stetit otiosa, & sine fructu.
cuius cōmodi loco succedit pretiū operarū, nō loco proprietatis
secūdū Bal. & alios. qui dicit qd id qd gl. dicit esse de cōmuni-
dine, est de iure: quia nimis esset durum qd ille qui ponit capitale
& nullum lucrū habuit deberet ipsum cōmunicare cū socio.
& sic ille lucraretur, & iste pateretur damnum, vnde nō esset
qualitas. Et ex hoc resultat aliud quod postquam alter non do-
bet habere partem si extat capitale non debet etiam refundere
partem si non erat. Communicatio ergo fuit facta respectu do-
mini: non respectu lucri vel damni: vt ille qui praestat operam
debeat aliquid de capitali lucrari, vel emendare. & hoc in pot-
nia ¶ sed si fiat societas in animalibus: & vnus ponit animalia:
alter operam custodiendi, vel pascendi: si tradantur aestimati, &
dentur pro parte empta. & pro illa parte pertinet periculum ad
recipientem. vt l. cū duobus. §. damna. ff. eo. dē. vbi videtur
casus. & not. per Bald. s. de pact. l. si pascenda.

a **Eo ipso** quod plures communiter emunt aliquam rem, videntur super ea contrahi
societatem ad communem usum.
Quod ille qui soluit pretiū pro tali re communiter empta, praesumatur soluisse de pro-
pria pecunia: non de cōmuni. nisi contrarium appareat.

LEX

II.

Vm proponas. ¶ Si plures emunt vnam rem,
vnus soluerit pretium de pecunia propria, & etiam
olias pensionationes, nihilominus res est communis:
non illius tantum potest tamen per actionem pro socio repetere
partem eius quod soluit hoc dicit. ¶ No. ergo quod eo ipso quod
plures communiter emunt aliquam rem, videntur super ea con-
trahere societatem ad communem usum quod pater. quia hic dicitur
actio pro socio. & vide circa hoc l. si ades. cum glossa. cōm-
muni diui. Item quod ille qui soluit pretium pro tali re cōmuni-
ter empta, praesumitur soluisse de propria pecunia: non de
cōmuni. nisi contrarium appareat. quod pater: quia potest re-
petere partem à socio. quod est not. secundum Barto. & bene-
ta quia vtile.

LEX.

III.

Vm in societatis. ¶ Ad heredem vnus
ex socijs tranlatio
pro socio & commodum societatis. licet non societas
hoc dicit. tex. cum glossa.

LEX

III.

I societatis. ¶ Si conuentio de diuidendo bona
fuerit stipulatio vallata, actio ex
vel ab intestato. hoc dicit casus. Si autem non esset stipu-
latione vallata, sed nudopacto facta cōuentio de diuidendo bona
tra-